

*Україна на шляху
державотворення:
історія та сучасність*

Тези доповідей

Всеукраїнської науково-практичної конференції
молодих учених і студентів
(до 25-ї річниці незалежності України)

26 травня 2016 р.

Харків
ХДУХТ
2016

УДК 342.1(477)“312”

ББК 67.3(4Укр)

У-45

Редакційна колегія:

О.І. Черевко, д-р техн. наук, проф. (відп. редактор); *Л.М. Янчева*, канд. екон. наук, проф. (заст. відп. редактора); *В.М. Михайлов*, д-р техн. наук, проф.; *С.М. Руденко*, канд. філол. наук, проф. (відп. секретар); *Н.І. Єсінова*, канд. техн. наук, проф.; *А.Л. Фошан*, канд. техн. наук, доц.; *А.С. Міносян*, канд. іст. наук, проф.; *Л.І. Юрченко*, д-р філос. наук, проф.; *О.О. Маленко*, д-р філол. наук, проф.; *К.Ю. Голобородько*, д-р філол. наук, проф.; *Л.В. Баличева*, канд. іст. наук, доц.; *К.Ю. Чадаєва*, канд. іст. наук, доц.; *Н.П. Книшенко*, канд. філол. наук, доц.; *О.М. Варипаєв*, канд. філос. наук, доц.; *О.В. Головка*, канд. іст. наук, доц.; *Т.М. Афоніна*, керівник відділу організаційно-інформаційної роботи; *М.О. Середенко*, керівник видавничого відділу.

Україна на шляху державотворення: історія та сучасність: Всеукраїнська науково-практична конференція, 26 травня 2016 р. : [до 25-ї річниці незалежності України] / редкол. : О. І. Черевко [та ін.]; Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі. – Х. : ХДУХТ, 2016. – 293 с.

ISBN

Видання містить тези доповідей із дослідження проблематики становлення і розвитку української державності, формування світоглядних позицій сучасної молоді, філософських, мовних, культурних компетенцій на шляху розбудови сучасної української держави.

Збірник розраховано на наукових і практичних працівників, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

УДК 342.1(477)“312”

ББК 67.3(4Укр)

ISBN

© Харківський державний університет харчування та торгівлі, 2016

О.А. Покровська, канд. філол. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)
Н.І. Гіренко, асп. (*ХДУХТ, Харків*)

ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОЇ ГРУПИ НАЙМЕНУВАНЬ СТРАВ (НА ПРИКЛАДІ СЛОБОЖАНСЬКИХ ГОВІРОК)

Системне вивчення лексики на всій етномовній території є актуальним напрямом сучасної української діалектології. Отже, і сьогодні доречним є дослідження лексики українських говірок на Слобожанщині. Знаходячись на перехресті кількох діалектних масивів, слобожанські говірки, увібравши при творенні риси старожитніх говорів, зазнавши впливу іншомовних вкраплень, дотепер залишаються недостатньо вивченими на всіх структурних рівнях.

Проведений нами аналіз певною мірою відображає своєрідність еволюційних процесів на лексичному рівні в говірках Слобідських територій, дозволяє скласти більш цілісне уявлення про стан окресленої діалектної лексики.

Визначена для дослідження тема відображена в наукових працях багатьох лінгвістів. Зокрема вирізняються праці Г.Л. Аркушина, Г.Ф. Вешторт, З.Т. Ганудель, К.Д. Глуховцевої, Л.І. Дорошенко, О.М. Євтушка, В.В. Леснової. Предметом вивчення лінгвістів стають окремі тематичні й лексико-семантичні групи діалектної лексики, цьому напрямку присвячені роботи Н.Г. Загнітко, К.Д. Глуховцевої, Н.Б. Клименко, Г.О. Козачук, Г.І. Мартинової, Л.М. Тищенко та ін.

Нами були виділені тематичні лексичні групи. Значне місце серед лексичного масиву посідають побутові назви, що охоплюють найменування хатніх речей, назви посуду, одягу, їжі, напоїв тощо. Нашу увагу привернула лексика харчування. Особливо маловивченими є слобожанські говірки. Дослідження цієї лексики ми обмежили тематичною групою «страви».

Пропонуємо розглянути компоненти виділених нами лексико-семантичних груп, об'єднаних на основі спільних ознак семантики та протиставлених за диференційними ознаками. Аналізовані лексико-семантичні групи назв їжі, напоїв мають інтегральну ознаку – наявність позицій, зумовлених типовими для лексики харчування вихідними: продукти, з яких приготовано страву, спосіб приготування, призначення їжі, поживність, смакові властивості, час прийняття їжі, кількісна характеристика страви, наявність або відсутність начинки, консистенція. Так, подібність інгредієнтів рослинного походження, з яких готують овочеві страви,

дозволяє нам аналізувати цю групу найменувань як єдине лексико-семантичне ціле.

Н.Г. Загнітко докладно приділяє увагу вивченню назв їжі, напоїв тощо. У своїй роботі вчена виділяє декілька рубрик, які реалізують основні диференційні ознаки назв овочевих страв – спосіб приготування, наявність або відсутність певних компонентів, консистенція – та відтворює, таким чином, системний характер словникового складу аналізованих говірок.

Лексична реалізація багатьох сем в проаналізованих говірках відзначається значною фонетичною, словотворчою, граматичною варіативністю. Наприклад, сема «поживна їжа» в слобожанських говірках реалізована в лексемах: *сітна, насітна, сіта*; сема «м'яка частина хліба» лексично виражена найменуваннями: *мйакúшка, мйакúш, мйакíш*; невеликий товстий млинець у досліджуваних говірках має назви: *олáдка, олáтка, олáд'ік, олáдок, бли'нец', бл'інч'ік, блінчи'к, блин*. Ілюстративний матеріал переконливо демонструє значну словотворчу, фонетичну, граматичну варіативність, властиву східно-степовим говіркам. Специфіка географічного розташування слобожанських говірок на периферії українського діалектного простору, у контактній зоні українських і російських говірок, також сприяє активному варіюванню формальної структури окресленої лексики.

У результаті проведеного дослідження нами було визначено, що тематична група лексики становить організовану систему, яка складається з ряду лексико-семантичних груп на основі інтегральних ознак семантики. Назви об'єднуються в певні лексико-семантичні групи, а на основі диференційних ознак протиставляються, утворюючи лексико-семантичні найменування. Так, в узагальнювальних моделях, слідом за Н.Г. Загнітко аналізованих нами лексико-семантичних груп, домінантними переважно виступають такі розрізнявальні ознаки як «продукти, з яких приготовлено страву» та «спосіб приготування», хоча диференціація лексики простежується й за іншими ознаками: призначення їжі, поживність, смакові властивості, консистенція.

Структурно-семантичні особливості аналізованої нами лексики характеризують слобожанські говірки як складову частину українського діалектного простору, визначальна роль у формуванні якого належить південно-східному діалектному типу. Дуже важливим є дослідження подібної групи найменувань не тільки лінгвістами, а й фахівцями сфери харчування з метою підвищення професійного мовного рівня, розширення знань культури й побуту українського народу.

Вітюк В.В., Вітюк А. Український молодіжний сленг як сучасний лінгвістичний феномен.....	247
Єльнікова Н.І. До проблеми перемикання мовного коду.....	249
Ємельянова Є.С. Актуалізація проблем викладання іноземних мов у сучасній українській вищій освіті.....	251
Книшенко Н.П., Книшенко А.О. Терміноматеріал шляхового будівництва періоду українізації.....	253
Компанієць І.В. Ускладнення семантичної структури висловлень із відношенням номінації.....	255
Кривушкіна І.В., Шаповалов В., Довгих К. До питання про специфіку наукового стилю.....	257
Лісковацька Х.М., Латиш Н.С. Українська мова як чинник становлення національної ідентичності.....	259
Нікольченко М.В. Переклад на гуманітарних факультетах вищого навчального закладу.....	261
Перцева В.А., Шкуропатська Д.В. Мовна компетенція майбутнього юриста.....	263
Полтавська Д.В., Глущенко К.П. Сленг у сучасній українській мові.....	265
Покровська О.А., Гіренко Н.І. Дослідження лексико-семантичної групи найменувань страв (на прикладі слобожанських говірок).....	267
Покровська О.А., Гончарова І.Ю. Формування та варіювання норм професійної культури сучасної української мови.....	269
Покровська О.А., Городнича А.В. Роль національної мови у формуванні національної ідентичності	271
Покровська О.А., Душенко Д.К. Вплив мови на формування національної ідентифікації.....	273
Проворна І.О. Українська мова: ситуація сьогодні.....	275
Сапожнікова Л.Я., Ілюха М.В. Діяльність українських мовознавців – імпульс у розвитку наукового стилю.....	277
Сапожнікова Л.Я., Радченко А.В. Мова реклами як основа комерційного успіху товару	279
Явтушенко В.М. Розвиток української мови за часів незалежності.....	281
Ardelyan M.V., Borysova A.O. Ukrainian language in the formation of sovereign state.....	283
Зміст	285